

legitimas habent causas separationis, et divortium religioni suæ contrarium petere nollent, hancque tanti momenti dispositionem obtinuit. Lex autem divortium permittens altera lege diei 8 maii 1816 revocata est, et sola remansit facultas separationem corporum, quæ separationem honorum importat, obtinendi.

Causæ separationis, lege statutæ, sunt: adulterium, sævitia et condemnatio ad pœnam infamantem.

1° *Adulterium*. Vir separationem petere et obtinere potest propter unicum adulterium uxoris; *Cod. civ.*, art. 229. Uxor vero eam obtinere nequit ob adulterium, nisi maritus concubinam in domo conjugali habeat, art. 230. Ratio differentia est, quod adulterium mulieris multo gravius sit crimen, præsertim ratione periculi putativos hæredes in familiam introducendi.

2° *Sævitia*. In art. 231 Codicis exprimuntur excessus, sævitia et injuriæ graves.

Nomine excessuum ii intelligendi sunt actus qui omnem excedunt mensuram, et vitam alterius conjugis in periculo constituunt. Sævitia simpliciter sunt quidam actus crudelitatis, qui tamen vitam in discrimen non adducunt. Injuriæ in solis verbis consistunt, et graves non reputantur, nisi in infamiam alterius conjugis tendant, probitatem ejus et morum integritatem lædentes. Gravitatis earum a qualitate personarum et circumstantiis multum pendet: idcirco judicium est decernere an graves vel leves habendæ sint. Injuriæ litteris tantum expressæ ex adjunctis reputari possunt graves. *Toullier*, t. II, p. 41, n. 672.

Contra vero injuriæ graves in se judicari possunt leves, si mulier eas provocaverit, adulterium committendo, viros suspectos frequentando, maritum diceriis lacessendo, verberibus afficiendo, etc. *Toullier*, t. II, n. 764.

3° *Condemnatio ad pœnam infamantem*; æquitas enim non sinit conjugem innocentem teneri sufferre infamiam quam alter culpa sua sibi struxit. Pœnæ autem infamantes sunt mors, perpetuæ triremes, deportatio, triremes ad tempus, reclusio, expositio publica, exsilium et degrada-

tio civica; *Code pénal*, art. 7 et 8. Sed necesse est ut sententia sit irreformabilis: unde separatio obtineri non posset ob condemnationem per contumaciam, nec pariter ob condemnationem matrimonium antecedentem, etiamsi conjux innocens eam ignorasset.

Separatio conjugum ex mutuo consensu legaliter fieri non potest, *Cod. civ.*, art. 307; timuerunt enim legislatores ne frequentior fieret et innumeri inde nascerentur abusus, tum in cupiditates liberius explendas, tum ad debita creditoribus non solvenda.

Nec aliæ in foro civili agnoscuntur separationis causæ, v. g., morbus venereus, nisi ex aliquibus circumstantiis haberi possit ut sævitia aut gravis injuria erga alterum sponsum.

Notandum conjuges, etiam per sententiam separatos, semper, tuta conscientia, in foro interno et externo coadunari posse; separationem vero honorum juridice pronuntiatam revocare non possunt nisi per novum contractum coram notario initum, juxta dispositionem *Cod. civ.*, art. 1451.

CAPUT TERTIUM.

DE SPONSALIBUS.

Sponsalia, a *spondendo* seu sponte promittendo sic dicta quia vir et mulier voluntarie ac libere mutuo sibi matrimonium repromittunt, definiuntur in jure canonico, Decreto, causa 30, quæst. 5, cap. 3, *futararum nuptiarum promissa*. De illorum conditionibus, obligatione et dissolutione breviter agemus.

ARTICULUS PRIMUS.

DE CONDITIONIBUS AD VALIDITATEM SPONSALIIUM REQUISITIS.

Sex hujusmodi communiter enumerantur conditiones: scilicet, 1° ut promissio matrimonii sit vera, 2° mu-

tua et ex utraque parte acceptata, 3° libera, 4° exterius manifestata, 5° inter personas determinatas, et 6° inter personas jure habiles.

1° *Promissio debet esse vera*; sponsalia enim valida obligationem inducere debent, *ut ex dicendis patebit*: at promissio non vera obligationem non induceret, siquidem obligatio ex intentione se obligandi provenit. Unde promissio ficta nulla esset pro foro interno, *ut dicemus infra*, ubi de consensu ad matrimonium requisito; nec sufficeret promissio de sponsalibus contrahendis, nec simplex propositum sine intentione se obligandi.

2° *Requiritur ut illa promissio sit mutua et ex utraque parte acceptata*; hæc enim promissio utrumque sponsum astringere debet: necesse est ergo ut uterque consentiat, et consensum alterius acceptet.

3° *Ut sit libera*. Obligatio sponsalium oritur ex ipso contractu; nemo autem obligationem gravem sibi imponit, nisi eam saltem habeat libertatem quæ ad peccandum mortaliter requiritur: hinc infantes usum rationis nondum habentes, ebrii, amentes nisi lucida intervalla habeant, etc., sponsalia valide contrahere nequeunt. Similiter sponsalia, ex metu gravi et injusto exorta, irrita sunt defectu libertatis, sin jure naturali, quod inter theologos controvertitur, saltem jure canonico; *Decretal.*, l. 4, tit. 2, c. 11.

4° *Exterius manifestata*. Necesse est ut ab utraque parte acceptetur: acceptari non potest nisi intelligatur, nec intelligi nisi exterius sufficienter exprimatur. Ergo, etc. Sufficienter autem exprimi potest verbis et nutibus, per litteras et per procuratorem, *ut patet*; sed æquivocatio et obscuritas caute devitandæ sunt: unde verba, *aliam non ducam*, vel *aliam non accipiam*, nisi te, non sufficiunt, nisi aliæ circumstantiæ manifestent promittentem habere intentionem matrimonium ineundi.

Verba aut signa debent esse de futuro, et non de præsentem, alioquin matrimonium, non vero promissionem matrimonii exprimerent, ac proinde vera non essent sponsalia. Hinc sacra Congregatio concilii Trid. interpres

pluries declaravit matrimonium clandestinum ne valere quidem ut sponsalia; *Benedictus XIV*, Inst. 46, n. 22.

5° *Debet esse inter personas determinatas*; matrimonium enim valide contrahi non potest inter personas indeterminatas: ergo nec promissio matrimonii. Unde si quis promitteret tribus sororibus, promissionem ejus simul acceptantibus, se unam ex illis ducturum esse in conjugem; hæc promissio serio facta quoddam induceret vinculum justitiæ, non autem sponsalium, nec ideo impedimentum publicæ honestatis generaret.

6° *Requiritur ut personæ sint jure habiles*, id est, ad contrahendum matrimonium idoneæ: si enim matrimonium inter eas impossibile esset, valide promitti non posset. Hinc sponsalia cum persona conjugata, vel inter personas quæ habent impedimentum perpetuum de quo nulla conceditur dispensatio, non sunt valida. Si vero impedimentum esset ad tempus vel dispensabile, et sponsalia inirentur pro tempore quo cessaret impedimentum, sive per tempus, sive per dispensationem, nihil obstaret quominus valida essent, et conditione impleta, transirent in absoluta absque novo consensu. In eo casu dispensatio communibus expensis sollicitanda esset, nisi aliter conventum fuisset, et, ipsa denegata, nulla forent sponsalia, *ut patet*.

Impuberes usum rationis habentes, apti sunt ad ineunda sponsalia pro tempore quo nubere ipsis licebit, modo septem annos completos habeant, sive mas, sive femina: ita statuit Ecclesia, *Decretal.* l. 4, tit. 2, de Dispensatione impuberum, cap. 4 et 5.

ARTICULUS SECUNDUS.

DE OBLIGATIONE SPONSALIUM.

Sub duplici respectu considerari potest obligatio sponsalium: vel eo sensu quod matrimonio præmitti debeant, vel quod præmissa stricte obligent.

De obligatione ea præmittendi.

Certum est 1° sponsalia ad validitatem matrimonii non pertinere.

Certum est 2°, nullam legem aut consuetudinem generalem Ecclesiæ ea præscribere, et in multis diocesisibus non esse in usu.

Certum est 3° episcopos ea pro diocesisibus suis propria auctoritate suppressere posse. Sequitur ex eo quod nulla lege generali præscribantur. Fortè convenientius esset ea de facto tollere: ideo quippe instituta fuerunt, 1° ut matrimonium tot difficultatibus intricatum non temere, sed matura deliberatione contraheretur; 2° ut convenienti pietate sponsi se ad illud præpararent, et de successu non dubij, cunctis ad nuptias celebrandas necessariis securius providerent; 3° ne *vilem habeat maritus datam, quam non suspiravit sponsus dilatare*, ait S. Aug., l. 8 Conf., cap. 3; 4° ut interea fierent bannorum proclamationes, et detegerentur impedimenta. At cum sponsalia nunc fiant, saltem multis in locis, immediate ante matrimonium ecclesiasticum, et post contractum civilem, nullus ex his finibus sperari potest: sunt ergo sine objecto reali, et tanquam reliquiæ veteris disciplinæ haberi debent. Imo, si contractu civili jam inito celebrentur, aliquam contradictionem exprimere videntur; quomodo enim qui indissolubiliter jam devinciuntur, futurum matrimonium sibi promittere possunt? Verumtamen parochi sponsalia ex propria auctoritate omittere nequeunt in diocesisibus ubi mos illa celebrandi adhuc viget.

De obligatione sponsalium valide initorum.

Omnis contractus valide initus cujus objectum est quid grave, obligat sub peccato mortali: atqui objectum sponsalium est quid grave, nempe matrimonium contrahendum: ergo sponsalia valide inita, jure naturali obligant sub peccato mortali. Sponsalia autem clandestina, id est:

privatim inita, sunt jure communi ecclesiastico valida, quia decretum concilii Trid. contra clandestinitatem spectat tantum ad matrimonium; nihil dicit de sponsalibus; et nulla invenitur alia lex, quæ specialem requirat formam ad ineunda sponsalia.

Dicimus *jure communi*, quia olim in pluribus diocesisibus sola agnoscebantur sponsalia solemnia. Novum jus civile in Gallia ne ullum quidem de iis dicit verbum.

Unde inferunt communiter jurisperiti ea legitime fieri posse, modo adsint conditiones ad valide contrahendum requisitæ, siquidem nec a lege reprobantur, nec bonis moribus adversantur.

Hoc posito, qui a promissione matrimonii sine justa causa resiliat, ad ineundum matrimonium in foro civili cogi non posset.

Sed probabilius ad solvendam compensationem arbitrio judicum vel æstimatione virorum vulgo dictorum *experts* determinandam astringeretur: sic olim judicabant parlamenta, et, anno 1712, Curia Paris. damnavit D. *Maynon* ad solvenda sexaginta millia librarum sponsæ quam ducere recusabat (*d'Héricourt, Lois eccl., tit. du Mariage, art. 1, n. 13*). Codex civilis dicit, art. 1142, obligationem faciendi aut non faciendi resolvendam esse in obligationem solvendi damna, defectu executionis: at promissio matrimonii est certe obligatio aliquid faciendi. Si ergo illius existentia legaliter probari posset, daretur locus petitioni damnorum. Ita *Toullier, t. vi, p. 332*.

Jus autem canonicum nullam subiit mutationem. Statuerat Alexander III, Decretal. l. 4, tit. 1, cap. 10, sponsum renuentem sine justa causa, cogendum esse a iudice ecclesiastico per censuras; sed prævaluit, saltem in Gallia, altera Constitutio Lucii III, decernentis sponsum in eo casu potius monendum quam cogendum esse, propter infelices exitus matrimoniorum cum nimia repugnantia initorum. At injuste resiliens a compensandis damnis non eximuntur. Ita olim judicabant officiales pro foro externo. Hanc regulam sequi debent confessarii in foro

interno : adhortationibus premant executionem promissionis, et si eam obtinere nequeant, præcipiant reparationem damni aut liberam utriusque partis compositionem, quod ordinarie melius est. Eam per se vel per mediationem alicujus tertiæ personæ petant.

Quæritur 1° an matrimonium civiliter tantum initum habeat vim sponsalium.

R. Vel partes contrahunt per verba de præsentī, sine intentione ad Ecclesiam recurrenti, et tunc est matrimonium clandestinum sine paroco et testibus celebratum : sacra autem Cong. Concil. pluries respondit matrimonium clandestinum non habere vim sponsalium et ita docet *Bened. XIV*, Inst. 46, n. 23 : vel habent intentionem ad Ecclesiam recurrenti ; et tunc non nisi de futuro fidem quodam modo sibi promittunt. Talis contractus videtur coram Ecclesia habere vim sponsalium. De impedimento ex illo nascente dicemus ubi de impedimento honestatis publicæ.

Quæritur 2° an scriptio formulæ bannorum, il y a promesse et accord de mariage, etc., præsentibus viro et muliere, testibus ac paroco vel magistratu civili, æquivalet veris sponsalibus.

R. Æquivalet promissioni serio factæ, conscientiam liganti, et obligationem inducenti damnum reparandi, si absque causa legitima fiat resiliatio. Hæc non videntur dubia. An vero inde sequantur consecratoria sponsalium proprie dictorum, hoc videtur pendere a voluntate episcoporum, cum in jure canonico nulla inveniatur lex de hujusmodi conventionē specialiter tractans.

Quæritur 3° an liceat confirmare sponsalia per juramentum, vel per appositionem pœnæ ab eo qui resiliat exsolvendæ.

R. Apud omnes constat licere ea juramento confirmare.

Quoad clausulam pœnæ, docent omnes eam irritam esse si talis sit ut extendatur ad eum qui justa de causa resiliat. Si autem spectet tantum ad injuste resilientem, multi dicunt eam prohibitam esse jure ecclesiastico et nullius esse roboris, ut pote libertati matrimonii contra-

riam. Multi alii, præsertim inter recentiores, ut *Van-Roy*, *Billuart*, *S. Ligorius*, contendunt licitum esse talem pœnam contra injuste resilientem constituere. Id probabilius nobis videtur, nec Decretal. 1. 21, tit. 1, cap. 29, oppositum. Etenim in eo capite agitur de sponsalibus a puella infra septennium contractis, et de pœna a parentibus apposita : porro talis pœna libertati matrimonii evidenter nocet ; non autem pœna a majoribus ætate libenter statuta contra injuste resilientem. Ergo.

Quidquid sit, certum est arrhas non esse prohibitas : arrhæ autem sunt munera in pignus amoris, hic et nunc tradita, quibus sponsi ad implendam mutuam promissionem alliciantur. Ratio cur jure canonico non prohibeantur, dum pœna quandoque prohibetur, est quia ordinarie cautiore sunt homines in dando quam in promittendo : minus ergo timendum est ne libertati matrimonii noceatur per arrhas quam per appositionem pœnæ in futuro solvendæ. Si unus tantum dedit arrhas et injuste resiliat, eas perdit ; si juste resiliat, arrhæ ipsi restituendæ sunt. Recipiens vero, si injuste resiliat, arrhas restituere debet in duplum. Sic etiam habetur in Codice civ., art. 1590.

Si uterque arrhas dedit et accepit, tunc injuste resiliens debet perdere quas dedit et restituere quas accepit. *Ferraris*, v° *Arrha*.

ARTICULUS TERTIUS.

DE DISSOLUTIONE SPONSALIIUM.

Nullum est dubium quin sponsalia ob justas causas dissolvi possint ; causæ istæ sex numerantur : nempe 1° mutuus consensus ; patet ex Decretal. lib. 3, tit. 1, de Sponsalibus et Matrim., cap. 2. Ratio est, quia omnis contractus solubilis per quas causas nascitur, per eas dissolvi potest. Excipiuntur impuberes, qui a sponsalibus valide initis resilire non possunt nisi intra triduum post adeptam pubertatem, et modo commixtio carnis non

extiterit. Sic Alexander III statuit, Decretal. l. 4, tit. 2, cap. 8. Consensus debet esse ex utraque parte omnino liber, sine metu, vi aut fraude: si sponsalia juramento essent confirmata, nihilominus mutuo consensu dissolvi possent, quia juramentum sequitur naturam contractus cui adjicitur. Si tempus ad ineundum matrimonium determinatum fuisset, elapso tempore, pars ad nuptias parata, resilire posset, alia conventioni non stante.

2° Matrimonium cum altera persona valide initum. Cum enim matrimonium semel initum, sit indissolubile, reddit promissionem alterius matrimonii impossibilem, proindeque nullam; sed existit obligatio damnum compensandi, et, mortuo conjuge, fidem prius datam servandi, si pars altera eam requirat.

3° Impedimentum superveniens, v. g., affinitas ex commercio illicito; stante enim impedimento, sive dirimente, sive impediante, promissio matrimonii impleri non potest, saltem absque peccato: ergo jam non obligat. Attamen, si impedimentum ex culpa unius sponsorum proveniat, et pars innocens matrimonium exigat, reus dispensationem impedimenti propriis sumptibus sollicitare tenetur.

4° Electio status perfectioris, id est, status religionis approbatæ; nam, ex Conc. Trid., sess. 24, can. 6, constat matrimonium ratum et non consummatum, per religiosam professionem dirimi posse: ergo a fortiori dirimuntur sponsalia. Nulla fit alteri parti injuria, quia ex jure canonico, in sponsalibus semper subauditur hæc conditio: nisi religionem ingrediar. At qui puellam sub spe matrimonii stuprasset, eam ducere teneretur; nec religionem ingredi posset, nisi de libero ejus consensu, quia tunc puella injuste læderetur.

Simplex ingressus religionis et susceptio habitus sponsalia non dissolvit, quia sponsus nondum est ligatus, et, ad sæculum rediens, promissioni suæ stare debet, si altera pars id requirat: sed ingrediens religionem, juri suo renunciare censetur, et altera pars jus habet eo ipso sponsalia dissolvendi.

Queritur 1° an votum ingrediendæ religionis sponsalia dirimat.

R. Si ante sponsalia emissum fuerit, ea irritat; non item si illa sequatur. Certum est enim licitum esse ingredi religionem, etiam post matrimonium ratum et non consummatum: ergo et post sponsalia, quia, ex jure canonico, in sponsalibus, sicut in matrimonio rato, subauditur conditio, *nisi religionem ingrediar*. Si autem religionem ingredi liceat, licet pariter emitte votum ingrediendi. Sponsalia non dissolvuntur per votum, nec per ingressum in religionem, sed tantum per professionem. Unde, qui post novitatus experientiam agnoscit se ad vitam religiosam non esse vocatum, promissionem matrimonii adimplere tenetur, si altera pars requirat. Ingridiendo religionem, libertatem donavit compati suæ, quæ statim resilire potuit, sicut et potuit etiam eventum expectare, et professione religiosa non adveniente, effectum sponsalium requirere. *S. Ligorius, l. 6, n. 870.*

Queritur 2° an votum simplex castitatis sponsalia dissolvat.

R. Votum sponsalia præcedens, ea dissolvit, quia quod absolute vel etiam conditionate Deo promissum est, jam homini simpliciter dari nec promitti potest.

Ex hypothesi quod, initis sponsalibus, votum emittatur, res non ita clara est. Probabilius tamen videtur sponsalia non dissolvi; quia licitum esse non potest ad placendum Deo jus alterius lædere. Aliunde nullo fundamento dici potest in sponsalibus subauditam esse hanc conditionem, *nisi castitatem vovero*, quæ conditio in jure non exprimitur, nec a contrahentibus fuit appositæ. Vovens tenetur nihilominus votum suum servare quantum potest, illaso jure alterius sponsi, et non aliter.

Queritur 3° an, post inita sponsalia, statum clericalem amplecti liceat.

Certum est 1° Ordines sacros jam susceptos sponsalia præcedentia dirimere, cum matrimonium impediunt.

Certum est 2° tonsuram et Ordines minores jus dare

alteri parti a sponsalibus resiliendi, ea vero non dirimere: *patet ex modo dictis*, ubi de ingressu religionis.

Certum est 3° juvenem qui occasione sponsalium puellam corrumpit, eam deserere non posse ut statutum clericalem amplectatur, nisi consensum ejus liberum obtinuerit; ex justitia enim eam in eo casu ducere tenetur.

Item si sponsam, licet non stupratam, deserere nequiret absque gravi damno ejus, tunc clericatum eligere non posset, nisi ea libere consentiente: secus, probabilius docetur illum, prius monita sponsa, statum clericalem ad quem prudenter judicat se divinitus esse vocatum, licite amplecti posse; sponsa quippe in eo casu rationabiliter invita esse non potest. Si tamen damnum inde pateretur, illius reparationem exigere posset. Vide *S. Ligor.* lib. 6, n. 871.

5° Infidelitas in alterutro sponsorum est causa sufficiens cur pars innocens a sponsalibus etiam juratis resiliat; *Decretal.* l. 2, tit. 24, c. 25. Etenim frangenti fidem fides non debetur; at si pars innocens matrimonium velit, altera tenebitur, *ut patet*. Infidelitas autem non in sola fornicatione consistit, sed, juxta communem theologorum opinionem, in tactibus impudicis, qui signum essent futuræ infidelitatis, præsertim in sponsa turpibus hujusmodi ex parte alterius consentiente.

Si uterque sponsus fornicatus esset, probabilius est sponsum resilire posse et non sponsam, quia, licet ex parte fidei violatæ sit compensatio, non tamen ex parte totius criminis; fornicatio enim sponsæ probrosior, turpior et periculosior pro futuro apprehenditur. Ita *Dens*, t. vii.

Verum sponsus resilire non posset, quia sponsam expertus esset facilem in permittendo sibi impudica: in hoc namque esset peccatum, non autem infidelitas, sed potius nimia fidelitas.

6° Mutatio notabilis in bonis corporis, animi aut fortunæ, quæ, si exstisset, alterum sponsum a contrahendis sponsalibus deterruisset: id statutum est in jure canonico, cap. 25, lib. 2, *Decretal.*, tit. 24, jam citato; intentio enim promittentis vel etiam jurantis præ-

sumitur fuisse, rebus in eodem statu permanentibus.

Hinc 1° quoad bona corporis, sufficiens datur ratio resiliendi, si detegatur lepra, paralysis, morbus venereus, gravis olentia oris, vel alius morbus aut alia infirmitas gravis et insanabilis; si amittatur oculus aut aliud membrum; si notabilis adveniat deformitas, præsertim in sponsa, cujus pulchritudo pluris æstimatur.

Hinc 2° quoad bona animi, si alter sponsus gravem incurrat infamiam; si fiat aut deprehendatur hæreticus, impius, aleator, asper moribus, ebriosus, admodum sævus; si inter sponsos vel parentes eorum graves oriantur inimicitiae; si ex matrimonio mali prævideantur exitus; si sponsa quæ putabatur virgo, deprehendatur corrupta, vel, juxta multos, vidua; si sponsus reperiatur vitam ducere eum meretricibus, vel habere filios spurios, etc.

Hinc 3° quoad bona fortunæ, si alterutri sponsorum notabilis adveniat paupertas, si rationabiliter timeatur exhæreditas ob matrimonium; si sponsa dotem promissam afferre nequeat; si sponsus domicilium cum gravi incommodo sponsæ mutare constituat: uno verbo, si, jam initis sponsalibus, superveniat vel detegatur aliqua causa quæ hominem similis conditionis ab eis contrahendis deterruisset vel deterreret, tunc illorum obligatio cessat respectu ejus cui difficilior est eorumdem exsecutio.

Si vero, una parte in eodem statu permanente, alteri superveniant ingentes divitiarum opes, alii negant sponsalia dissolvi posse, quia matrimonium non fit magis onerosum; alii autem affirmant, et quidem probabilius, quia tunc tanta est mutatio fortunæ, ut persona quæ eam prævidisset, eodem modo contrahere noluisset. Si tamen resiliat, damnum alterius compensare debet: id patet.

Queritur an sit obligatio defectus occultos aperiendi.

R. 1°. Si defectus alteri sint perniciosi vel injuriosi, v. g., si puella sit ex facto alterius prægnans, si sponsus morbo venereo laboret, are alieno gravetur, etc., adest obligatio eos revelandi, vel a sponsalibus, et multo magis a matrimonio desistendi, et quidem sub denegatione

absolutionis sacramentalis ad hoc cogere debet confessarius. Non licet enim proprium commodum cum tanta alterius injuria quarere.

R. 2°. Si periculum sit ne defectus occulti in notitiam alterius veniant, detegendi sunt, propter discordias, jurgia aliaque incommoda quæ probabiliter inde nascerentur : si vero nullus probabilis esset timendi locus ne in posterum cognoscerentur, occultari possent : v. g., puella quæ putatur virgo, non tenetur dicere se olim fuisse corruptam.

Queritur an sponsalia dissolvi possint, ob causam legitimam, propria auctoritate.

R. Si de sponsalibus ante faciem Ecclesiæ initis ageretur, et alter sponsus reniteretur, auctoritas superioris ecclesiastici requireretur, tum ad pronuntiandum circa validitatem causæ allegatæ, tum ad vitanda scandala. In cæteris vero casibus, qui, altero renitente, a sponsalibus resilire sibi proponit, viros sapientes et maxime confessarium consulere debet, ne seipsum decipiat; sed nulla est obligatio ad superiorem in foro externo recurrendi, cum id nullibi præcipiatur. Verum pars quæ injuste læditur, probabilius compensationem damnorum apud iudices sæculares expetere potest, juxta quod supra diximus.

CAPUT QUARTUM.

DE BANNORUM PROCLAMATIONE.

Bannum est vox germanica, idem significans ac proclamatio publica : igitur banna matrimonii sunt publicæ denuntiationes quibus plebs christiana admonetur de matrimonio inter personas determinatas ineundo.

Nobis dicendum est 1° de illorum necessitate; 2° de eorum circumstantiis; 3° de eorundem dispensatione; 4° de impedimentorum revelatione; 5° de bannis civilibus, et 6° de oppositione ad matrimonium.

ARTICULUS PRIMUS.

DE BANNORUM NECESSITATE.

Plurimæ sunt rationes ob quas proclamatio bannorum saltem utilis est : scilicet, 1° ut tollantur abusus matrimoniorum clandestinorum; 2° ut impedimenta, si quæ sint, detegantur, et matrimonium valide ac licite celebretur; 3° ne filiifamilias matrimonium sine consensu parentum ineant; 4° ut fideles, de futuro matrimonio admoniti, benedictionem cœlestem in sponsos precibus suis adducant.

Mos denuntiandi matrimonium primo invaluit in Gallia, incerto quidem tempore, sed ante decimum tertium sæculum. Concilium Lateranense IV, anno 1215 celebratum, morem istum particularem convertit in præceptum universale, et Conc. Trid., illud renovans, præcepit, sess. 24, de Ref. Matrim. cap. 1, ut « in posterum, antequam » matrimonium contrahatur, ter a proprio contrahentium parrocho, tribus continuis diebus festivis in ecclesia, » inter Missarum solemnias, publice denuntietur inter » quos matrimonium sit contrahendum. » Henricus III, rex Galliarum, executionem hujus decreti sub pœna nullitatis præscripserat, celebri edicto Blesensi, anni 1579; Henricus IV, anno 1606, et Ludovicus XIII, anno 1639, eandem præscriptionem renovarunt ac confirmarunt.

Jus novum Gallicum nullam quidem facit mentionem de proclamationibus bannorum ecclesiasticis, sed illas nec voluit nec potuit abolere : datur igitur obligatio sub peccato mortali eas faciendi, quia disciplina generalis duobus conciliis generalibus præscripta, ubique ut gravis recepta, gravem inducit obligationem, nec ab illis eximerè possunt denuntiationes civiles, de quibus infra dicemus. Plerique theologi volunt denuntiationes ante matrimonium omissas, ante ipsius consummationem faciendas esse, nisi obtineatur dispensatio, ut in hoc casu fieri consuevit et expedit. Vide *S. Ligorium*, l. 6, n. 990.

Quia sæpe proclamationes ecclesiasticæ nunc post matrimonium civiliter contractum fiunt, quidam opinati sunt mutandam esse antiquam formam, et non amplius